

א ייד ינשע ג'ונגל

בין פילים, ג'ירפות וחיות פרא, דלקו כתבי 'משפחה' אחר צמד אנטילופות בג'ונגל

ארי זיבוטפסקי וארי גרינשפאן בסך הכול רצו לשחוט כמה אנטילופות בסוואנה של נמיביה | במקום זאת הם מצאו את עצמם מצטרפים לצבי גורליק, היהודי הכמעט אחרון בווינדהוק, במסע שכולל מצבה כשרה לפסח, בית כנסת שמחזיק מעמד נגד כל הסיכויים, מלך נמיביה היהודי מוילנא, וכמה ישראלים אמידים שהתגלגלו לאחת הפינות הנידחות בעולם

ארי זיבוטפסקי וארי גרינשפאן

צילום: ארי זיבוטפסקי וארי גרינשפאן

שופר תימני בלב נמיביה. זיבוטפסקי (מימין) וגרינשפאן (משמאל)

עלינו למסוק וזכינו למבט אל נמיביה ממעוף הציפור. המסוק רגע לפני הנחיתה

מעדן נמיבי. הכבד הקצוץ שהכין גורליק

בחיים לא תאמינו היכן שוכנת העיר התאומה של קריית יערים (טלז סטון) החרדית. רמז: לא באמריקה וגם לא באירופה.

"תיזהר מהזברות", צועק לעברנו צבי גורליק, בעוד שהמכוננית נעצרת ברחוב הפיל פינת שדרת הקרנף. לא, אנחנו לא בגן החיות התנכ"י וגם לא בספארי של רמת גן. אנחנו במרכז וינדהוק, עיר מנוממת בת 250,000 תושבים המשמשת בירת נמיביה וגם... העיר התאומה של טלז סטון.

המחזה, סוריאליסטי לחלוטין: שלטי החנויות הכתובים בגרמנית והשפה הגרמנית הנשמעת ברחובות, מזכרת מהימים שבהם הייתה נמיביה חלק מהאימפריה של הקייזר, מעניקים לעיר נופך אירופי במקצת. לעומת זאת, גון עורם של מרבית האנשים וחופת הרקיע הצלולה הנמתחת מאופק לאופק מזכירים לנו שאנחנו נמצאים באחת הפינות הנידחות ביותר של היבשת השחורה. בנסיבות האלה אפילו התנגשות פתע עם זברה (דוברת גרמנית) כבר אינה מצטיירת כאפשרות מופרכת. גשר המיתרים וגינות סחרוב מעולם לא נראו רחוקים יותר.

נמיביה?! איפה זה?

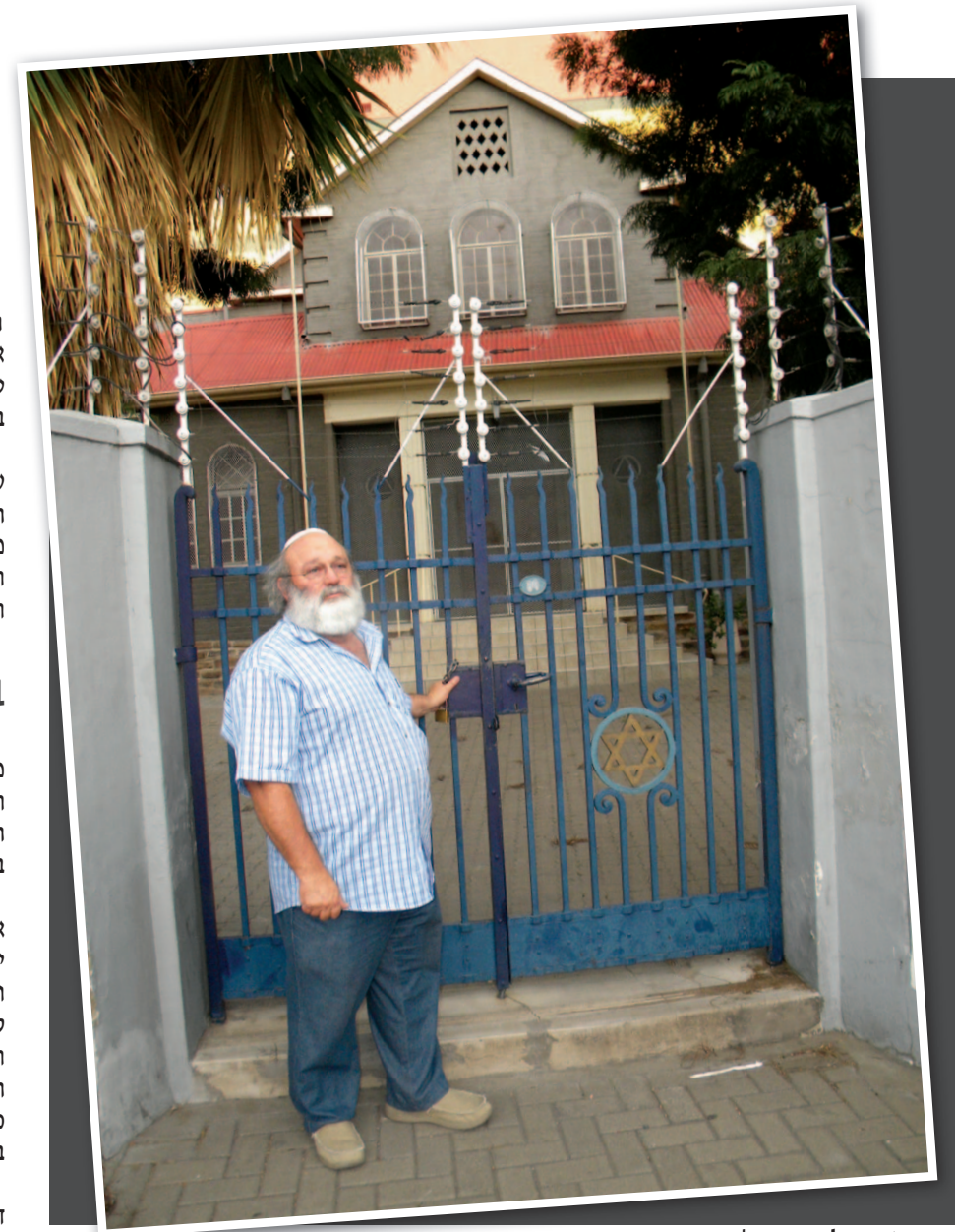
ההזמנה לבקר בנמיביה נחתה עלינו כמעט ביום האחרון של ביקור שגרתי למדי בדרום אפריקה. הטלפון צלצל ועל הקו היה הרב דסמונד מייזלס, ידיד רב קהילה בקייפטאון. "רוצים לשחוט אנטילופות בנמיביה?" שאל. השאלה הייתה כמובן רטורית. מי מסוגל לסרב להרפתקה מסעירה שכזאת?

הספקנו להשיג את שני המושבים האחרונים בטיסת בוקר היוצאת ביום ראשון לווינדהוק, בירת נמיביה. במהלך הטיסה ניסינו להיזכר במעט הדברים שידענו על אודות המדינה הנידחת הזאת.

הלמבה מלים את בניהם, אם כי לא על פי דרישות ההלכה. הם שוחטים את החיות שהם אוכלים. יש להם גם שפת תפילה עתיקה שנשמעת כמו תערובת של עברית עתיקה וערבית

נמיביה, שזכתה לעצמאות רק בשנת תש"ן, לאחר שנים של כיבוש דרום אפריקני, היא אחת הארצות מעוטות האוכלוסין ודלילות האוכלוסין ביותר בעולם – כל עוד לוקחים בחשבון רק את האוכלוסיה האנושית. רק 2.1 מיליון בני אדם חיים בארץ הזאת המשתרעת על פני... מיליון קמ"ר. את האיזון הדמוגרפי החסר משלימים במידת מה היצורים המהלכים על ארבע – אריות, נמרים, בבוניס, זברות, ג'ירפות, פילים וקרנפים. אם אתם סובלים מדחף בלתי נשלט לצוד נמר או לשחוט אנטילופה, נמיביה היא המקום המושלם עבורכם. הרב מייזלס הבטיח לנו שנהנה מהרפתקה אפריקנית אוטנטית, כמו גם מהכנסת אורחים מפעימה של היהודי העיקרי בעיר, צבי גורליק. הוא צדק בשתי ההבטחות.

צבי גורליק מתגלה כמעייין נובע של מרץ וחיוניות נעורים. רק הנחנו את המזוודות בחדר שהכין עבורנו והוא כבר מאיץ בנו להדרז ליעדים הבאים שלנו: בית הכנסת של וינדהוק ובית העלמין היהודי. סוף העולם או לא סוף העולם – יהודים צריכים מקום להתפלל בו וגם להיקבר. לומר על צבי גורליק שהוא **חבר** בקהילה

הוא הקהילה. צבי גורליק בשער בית הכנסת

באותם הימים דרום אפריקה הייתה נמל מבטחים עבור יהודים נרדפים שברחו מאירופה האנטישמית. בין רבבות המהגרים היהודים שעשו את דרכם לחיים טובים יותר היה שמואל גורליק, אביו של צבי, אז נער בן 16 שנולד בכפר קטן על יד מינסק. שמואל היה תופר אוכפים במקצועו אבל עידן הסוס והעגלה חלף והותיר אותו מובטל וחסר תעסוקה. השפל הכלכלי העולמי שפקד גם את דרום אפריקה הקטין עוד את סיכוייו למצוא עבודה, והוא מצא את עצמו מעביר יום אחר יום בלגימת כוסות תה ובציפייה לעתיד טוב יותר. אז הגיעו לאזור שני יהודים פרסים בשם עזיזולף שהביאו איתם עדרי כבשים פרסיים, קרקול, אותם תכננו לגדל בדרום אפריקה. עלה בדעתם שדרום מערב אפריקה – נמיביה של היום – יהיה המקום האידיאלי עבור הניסיון הזה. לשמואל גורליק לא היה מה להפסיד. הוא החליט להצטרף אליהם.

בלב הסוואנה

הנופים שקידמו את פניו של סם גורליק היו מופלאים ומדהימים ביופיים – מרחבי הסוואנה הנמתחים עד קצה האופק; עדרים אציליים של תאו ואנטילופה; אריות ופילים המהלכים בשלווה בין העשבים הגבוהים.

אבל עדרי הזברות והג'ירפות לא עניינו במיוחד את סם: כל שביקש היה להקים קהילה שבה יוכלו יהודים לחיות בשלווה ללא אימת הרדיפות והגזרות. יחד עם חלוצים אחרים הקים גורליק קהילה שבימי השיא שלה בשנות השישים המוקדמות מנתה כ-150 משפחות וכללה תלמוד תורה ובו 150 תלמידים, רב, שוחט, מוהל ואולם כנסים. מקווה לא נבנה אולם חברי הקהילה טבלו בנהר סמוך.

באותם הימים האזור כולו היה תחת שלטון דרום אפריקני וחיילים יהודים רבים הוצבו שם. צבי נאנח בעת שהוא נזכר בנוסטלגיה בחגים שבהם גדשו את בית הכנסת מעל מאה חיילים יהודים. אולם מאז הידלדלה הקהילה וכיום היא מונה רק כמה עשרות חברים, רובם אנשי עסקים ישראלים השוהים במקום רק לתקופות קצרות.

צבי ירש את תפקיד עמוד התווך של קהילת נמיביה מאביו. זוהי משימה אחראית שהוא לוקח על עצמו ברצינות רבה. עוד כילד קטן היה נשאר לא פעם עד מאוחר בצהרי שבת בבית הכנסת כדי לעזור בסידורו.

"זאת זכות מיוחדת שקיבלתי עקב מעשה שהיה", הוא מתחייך. "בתלמוד-תורה נהגו הילדים לקרוא את קריאת שמע בקול רם ביחד. יום אחד המורה ביקש מכל אחד מהתלמידים לומר 'שמע' לבד. עד מהרה התברר שהילדים ידעו רק את שתי השורות הראשונות – את כל השאר הם רק מלמלו. הרגשתי די רע עם כל העניין וכעבור יומיים ניגשתי למורה והוכחתי לו שלמדתי בעל פה את כל הקטע. כפרס, ניתנה לי הזכות לסגור את חלונות בית הכנסת אחרי שחרית בשבת". עד היום, עשרות שנים לאחר מכן, הוא מבצע את התפקיד במסירות. חלפו שנים רבות מאז שהיה רב בנמיביה. לרב האחרון קראו הרב יצחק מנשי והוא עזב בתשנ"ד. בין הרבנים שקדמו לו היו הרב זלמן רחמן, הרב חיים פרץ והרב פיליפ קריין. שאלנו את צבי אם היה פעם בית כנסת נוסף בווינדהוק. הוא חיך

לומר על צבי גורליק שהוא חבר בקהילה היהודית הזעירה של נמיביה יהיה טעות. צבי גורליק הוא הקהילה היהודית של נמיביה: הוא החזן, הוא הגבאי, הוא הדרשן, הוא הבעל קורא, הוא האחראי על תפעול בית הכנסת, הוא מארגן המניינים לאמירת קדיש, הוא המלמד תורה לכל המעוניין, ואם קיים ביקוש – הוא גם מכין נערים לבר מצווה.

תוך כדי נסיעה ברחובותיה של וינדהוק אנחנו שומעים ממנו את קיצור תולדותיה של ק"ק נמיביה תנ"כ"א. היהודים הראשונים בנמיביה, הוא מספר לנו, היו סוחרים שהגיעו למדינה בשנות השמונים של המאה ה"ט בחיפוש אחר הזדמנויות עסקיות. הם מצאו אותן בשפע בסחר הגואנו, דשן מבוקש העשוי מהפסולת שמפרישים ציפורי ים, אריות ים ועטלפים, המצטבר בשפע על חופי האוקיינוס. הנוכחות היהודית בנמיביה קיבלה חיזוק בעקבות הכיבוש הגרמני בשנת תרמ"ד (1884), שכן בשורות הצבא הגרמני היו לא מעט חיילים יהודים. בשנת תרע"ה, בעוד תשומת הלב העולמית נתונה למלחמת העולם הראשונה המשתוללת באירופה, ניצלה דרום אפריקה את הזדמנות וכבשה את נמיביה מידי הגרמנים. שמה של המדינה הוסב ל"דרום מערב אפריקה" וליגת העמים העניקה אותה כמנדט לדרום אפריקה.

"אני דואג לקבורה של מי שצריך", הוא אומר בשמץ של גאווה. ואז הוא מוסיף במבט מצועף: "אבל מי ידאג בבוא היום לטהרה ולקבורה שלי?..."

כשנפטר בשנת תרצ"ט והוא בשנת ה-51 לחייו ביקשה אלמנתו להזכיר את מורשתו היהודית על המצבה שלו. בנוסף לסמל המגן דוד היא גרה את האותיות היחידות בעברית שהכירה - את התוויות 'כשר לפסח' מאחת מחבילות המצות של בעלה - וביקשה מסתת מקומי לחקוק את המילים הללו על המצבה. הסתת ביצע את המוטל עליו בנאמנות אבל מאחר שלא ידע עברית חקק את המילים על המצבה כשהן הפוכות. כך קרה שקברו של מר גלר הוא כנראה הקבר היחיד בעולם היהודי שניתן לבקר בו ללא שמץ של פקפוק בחג הפסח. אבל הפוך...

צבי נעצר לפני שני קברים. אלה קברי הוריו. הוא מביט בנו ואומר: 'היום בדיוק היארצייט של אבי'. הוא מספר לנו על המסירות שהוריו גילו לקהילה, על הסיפורים שאביו סיפר לו מתקופת לימודיו

וענה: "כשהיינו 150 משפחות בית כנסת אחד הספיק לנו. עכשיו כשאנחנו עשר משפחות, אנחנו זקוקים לבית כנסת שני" למעשה, היו בנמיביה בעבר שני בתי כנסת ניספים: אחד בסווקופמונד, שעלה באש בתרע"ו, ואחד בקיטמנשוף שנסגר בתשט"ו ומשמש היום מחלבה. בתי עלמין יהודיים קיימים בסווקופמונד, בקיטמנשוף ובלודריטץ.

בית הכנסת בווינדהוק מחזיק ברשותו קרן צדקה התומכת בארבע אלמנות. הוא נבנה בשנת תרפ"ד ועוצב בסגנון בתי הכנסת הגרמניים - עם בימה סמוכה לארון הקודש ויציע לעזרת נשים למעלה. במקור הוקם המבנה באזור פתוח ושקט בפאתי העיר. כיום הוא מוקף בבניינים מסחריים, בהם קניון גדול.

כשנכנסנו דרך השער הנעול לבית הכנסת הבחין

קדניים באורך מטר. השופרות בבריכת העיבוד

על השחיטה. עשרה מייצבים אנטילופה אחת

מצבה כשרה לפסח

דממה אופפת את בית העלמין היהודי בווינדהוק, דממה שמקפלת בתוכה סיפורי טרגדיה ויגון של ימים עברו. בולט לעין מספרם הרב של הילדים והתינוקות הקבורים במקום. בשנותיה המוקדמות של הקהילה החיים בנמיביה היו קשים ושירותי הבריאות - מינימאליים.

על אחת המצבות אנחנו מוצאים את שמו של צעיר בשם משה צ'רני שהסתלק מהעולם והוא בן 18 שנה בלבד. לפי הכיתוב המסתורי ניתן רק לשער אלו הרפתקאות הספיק לחוות בחייו הקצרים: "ביקשת לעלות לארץ ישראל, אך המוות פגש אותך וכמו משה רבנו נשאת במדבר".

לצד העצב והיגון מצאנו בבית הקברות הזה גם פינה של הומור. במרוצת השנים היו יהודים שעזבו את הקהילה הקטנה ונישאו ללא-יהודים. אחד מהם היה וולטר גלר שחי בסווקופמונד, אז עיר נמל גרמנית קטנה על חוף האוקיינוס האטלנטי. אבל נראה שלא משנה עד כמה מתרחק יהודי, בפרוס חג הפסח הוא תמיד משתוקק להשיג מעט מצות. כך נהג גם מר גלר מדי שנה.

צבי שמישהו טיפל בחומת הבטיחות שעליה מורכבת גדר תיל חשמלית להגנה מפני פורצים (הגדרות הללו הן מאפיין שכיח בקהילות יהודיות בדרום אפריקה).

"אתה רואה את אלה?" הוא מצביע על רשתות מתכת כבדות שהותקנו על כל החלונות. צבי הסביר שאלה הותקנו אחרי שנפוצו שמועות על כוונת מחבלים לבצע התקפת רימונים על בית הכנסת בשנת תשל"ח.

בחצר בית הכנסת שתל צבי עצים רבים, אך שמנו לב שעץ אתרוג לא נמנה עמם. "אבא שלי ז"ל תמיד אמר שאתרוגים צריכים להגיע מארץ ישראל", מסביר צבי.

לנוכח הקהילה המזדקנת ומתדלדלת טבעי היה שנשאל על אודות החברא קדישא המקומית. במחשבה שניה לא היינו צריכים לשאול. ברור שצבי הוא גם החברא קדישא. אלא מי?

"אני דואג לקבורה של מי שצריך", הוא אומר בשמץ של גאווה. ואז הוא מוסיף במבט מצועף: "אבל מי ידאג בבוא היום לטהרה ולקבורה שלי?..."

חצר בית הכנסת שתל צבי עצים רבים, אך שמנו לב שעץ אתרוג לא נמנה עמם. "אבא שלי ז"ל תמיד אמר שאתרוגים צריכים להגיע מארץ ישראל", מסביר צבי

בישיבה בבלרוס. צבי הצליח לארגן מניין לאמירת קדיש בשבת אבל ידע שאין שום סיכוי לכנס מניין היום. בכל זאת, שמח על האפשרות לבקר בקבר ולומר 'ק-ל מלא רחמים' לזכרו של אביו.

הגולה העשיר

הקשר היהודי לנמיביה הוא לא רק נחלת העבר כשסיפרנו לידיד בישראל שאנו שוהים בנמיביה הוא ביקש לדעת אם יצא לנו לפגוש את קובי אלכסנדר, איש עסקים יהודי-אמריקני שהקים בשנת תשמ"א את חברת "קומברס טכנולוגיות". כמנכ"ל החברה הפך אותה אלכסנדר למעצמת טלקומוניקציה עולמית, הנמנית אף עם חברות הנאסד"ק הנסחרות בשוק ההון האמריקני.

בשנת תשס"ו הואשם אלכסנדר בקשירת קשר לביצוע הונאה. הוא נמלט לנמיביה, ארץ שאין

מעסיקה למעלה מאלף אזרחי נמיביה וקשריו הטובים עם חוגי הממשל ידועים.

כס 'מלך נמיביה'

יהודים תרמו בדרכים שונות לגשוגה של נמיביה. לפיכך התאכזבנו לגלות שפספסנו את אחד האייקונים היהודיים הידועים ביותר במדינה. כשביקרנו בבית הכנסת הבחנו במושב מוגבה ועליו שלט המורה למתפללים לא לשבת על המושב הזה עד תאריך מסוים. כששאלנו את צבי לפרש הדבר הוא אמר לנו כממתיק סוד: "כאן היה מקום מושבו של מלך נמיביה".

"מלך נמיביה!?" התברר לנו עד מהרה, שהיה זה כינויו של יהודי מקומי בשם הרולד פופקוביץ. "כולם הכירו כאן את פופקוביץ", שח צבי בעודו מביע פליאה על כך שאנחנו לא שמענו עליו. "אין

שפע מן החי. מפעל הקרניים ועיבוד העורות בווינדהוק

נמיבי - יהודי או גוי - שלא הכיר אותו. הוא נפטר לפני פחות משנה, בגיל 96 אחרי עשורים ארוכים שבהם היה מנהיג בולט בכל חוגי העסקים בנמיביה".

נשיא המדינה, ראש הממשלה ומכובדים נוספים השתתפו בהלווייתו - שאורגנה בידי צבי על פי ההלכה היהודית.

פופקוביץ נולד בוויילנה ועבר לדרום מערב אפריקה בשנת תרפ"ה יחד עם אימו ושני אחיו. הוא המשיך לעבוד שישה ימים בשבוע גם בשנות התשעים לחייו ובמותו נחשב לאיש העשיר ביותר בנמיביה. הוא גם היה חבר פעיל של בית הכנסת בווינדהוק כמעט לאורך כל שנות פעילותו וכן פילנתרופ ידוע. הוא כיהן כסגן נשיא של כבוד של בית הכנסת, כמו גם סגן יושב ראש הקונגרס האפריקני היהודי, מעמד שאותו ניצל כדי להילחם בתקיפות באנטישמיות במשך שנים רבות. כדי לכבד את זכרו, מושבו בבית הכנסת נותר כאתר הנצחה עד תום שנת האבל.

כך שוחטים אנטיילופה

התוכנית שלנו דרשה השכמה מוקדמת ונסיעה מחוץ לווינדהוק כדי לשחוט שתי אנטיילופות עבור יהודים מקומיים. האנטיילופות הגדולות והיפות הללו נמנות עם בעלי החיים הנפוצים בדרום אפריקה - ורחוקות מלהיות בסכנת הכחדה. ציפינו למנוחת לילה הגונה אבל קריאות התרנגול העקשניות שבקעו מהחצר הסמוכה הרבה לפני עלות השחר גרמו לנו לרצות לקום ולשחוט אותו על אתר. בסופו של דבר התעכבה יציאתנו לדרך, למרות שירותי ההשכמה המשובחים של התרנגול. נודע לנו על מפעל קרניים ועור המצוי באזור התעשייה של וינדהוק ולא יכולנו להתגבר על הפיתוי לבקר בו. הבטנו בהשתאות בכמות ובמגוון עורות החיות והקרניים שעובדו שם -

"מלך נמיביה", היה כינויו של יהודי מקומי בשם הרולד פופקוביץ. "כולם הכירו כאן את פופקוביץ", שח צבי בעודו מביע פליאה על כך שאנחנו לא שמענו עליו. "אין נמיבי - יהודי או גוי - שלא הכיר אותו"

עדות נוספת לשפע החי המופלא שבהן התברכה הארץ המדברית הזאת.

לפני שעזבנו את דרום אפריקה הזהיר אותנו הרב מייזלס מפני אריות ופילים שיארבו לנו בדרך לחוות הצייד שבה היינו עתידים לשחוט. הוא הגזים מעט אבל בדרך אכן נתקלנו בשפע של בבונים וחזירי יבלות. הנסיעה הייתה ארוכה והנוף מופלא: ערבות ירוקות, שמיים כחולים עם עננים לבנים צמריריים וציפורים מקפצות מכל עבה כשהגענו לחוות הצייד התברר שהאנטיילופות שעלינו לשחוט טרם ניצודו ובעל החווה נעלם כאילו בלעתו הסוואנה.

כשבעל החווה הופיע לבסוף, התחיל הצייד. האיש התגלה כמומחה אמיתי בעל ניסיון של שלושים שנה בלכידת מגוון חיות, כולל פילים וג'ירפות, עבור קליינטים שונים, בהם גני חיות ומתקני ספארי. במקרה שלנו המשימה שלו הייתה לכבד שתי אנטיילופות פראיות אפריקניות בלי לפצוע אותן, דבר שעלול לעשות אותם טריפה.

בעודנו דוהרים בג'יפים פתוחים בדרך למקום השחיטה שמענו לפתע רעש מעורר חלחלה מאחורינו. הסתובבנו וראינו מסוק קטן, דו-מושבי, טס מטרים ספורים מעלינו. המסוק הסתובב והחל לרכז את בעלי החיים שנראו מלמעלה לתוך אזור לכידה אחד. המלכודת הייתה עשויה רשת בצורת משפך ולתוכה הוברחו החיות. לאחר שהחיות נכנסו פנימה סגרו עובדי החווה את הכלוב באמצעות וילונות כבדים.

הטייס נחת לידנו כדי לפקח על השלב הבא. לאנטיילופות קרניים באורך כמטר המסוגלות להרוג אדם בנגיחה אחת, ועובדי החווה כיסו אותן בזהירות בצינורות גומי ארוכים. לאחר מכן הגיעה המשימה המאתגרת והמסוכנת של ריסון החיות, שכל אחת מהן שוקלת בערך שלוש מאות ק"ג. עשרה אנשים נדרשו כדי לרסן ולקשור כל אנטיילופה.

כדי למנוע צער בעלי חיים היו כבר סכיני השחיטה שלנו מוכנים לשימוש מייד. ברגע שהבהמה רותקה למקומה היא נשחטה תוך שניות ספורות. עובדי החווה המקומיים הביעו התפעלות מחדות הסכינים שלנו ומהמהירות שבה מתו החיות אחרי השחיטה.

מכיוון שעסקנו באנטיילופה, זו מוגדרת בהלכה כ'חיה' ולא כ'בהמה', נדרשנו להקפיד על ההלכות המיוחדות לחיות. חיה, כמו ציפור, דורשת כיסוי הדם עם ברכה אחרי השחיטה. חֵלֶב החיה, מותר לאכילה - שלא כמו חלב הבהמה. בתום השחיטה הוקם במקום אטלז בתנאי שדה. גוויות החיות נתלו על חרוט עשוי מוטות עץ וכך בדקנו את הריאות ווידאנו ששתי האנטיילופות אכן 'גלאט כשר'. השתמשנו בצבע בלתי מחיק כדי להטביע חותמת של 'כשר נמיביה' על שתי החיות.

בעוד שהפעלים עוסקים בניקוי החיות קפצנו אל המסוק וחזרנו אל בית החווה. זו הייתה טיסה נפלאה - הזדמנות לראות את אפריקה מלמעלה, מתוך תא טייס פתוח לצד טייס נועז חובב פעלולים. עדרי גנו וג'ירפות דהרו מתחתינו בעוד שהמסוק מנמיך וחולף מעליהם בקול טרטור להבים.

טוב מאוחר מלעולם לא

את יום המחרת תכננו להקדיש לחקירת שבט הלמבה, שבט אפריקני הטוען להשתייכות לעשרת השבטים האבודים. אולם הפסדנו את טיסת הערב וכך נאלצנו להסתפק בביקור מקוצר של השבט המונה 80,000 איש וחי בדרום אפריקה ובזימבבואה.

בדיקות גנטיות שנערכו בשנים האחרונות מלמדות כי אבות אבותיהם של שבט הלמבה כללו כנראה קבוצת יהודים שנשאו נשים אפריקניות והתיישבו ביבשת השחורה. חברי משפחת הכהנים של הלמבה, המכונים 'בובא', הם נשאים של אלמנט גנטי המופיע גם אצל כהני עם ישראל. אולם נשות השבט אינן נושאות מאפיינים גנטיים יהודיים. הלמבה גם מחזיקים ברשותם תשמיש קדושה יקר לליבם, שלדבריהם הוא ההעתק של ארון הברית. בשפתם הוא נקרא: 'נגומה לונגונדר'.

הלמבה מלים את בנייהם, אם כי לא על פי דרישות ההלכה. הם נמנעים מאכילת בשר חזיר ומדם בעלי חיים ושוחטים את החיות שהם אוכלים. יש להם גם שפת תפילה עתיקה שנשמעת כמו תערוכת של עברית עתיקה וערבית. אבל למרות מה שנראה כמו קשר היסטורי ליהדות, כיום רובם מוסלמים או נוצרים. מכיוון שביקורנו בשבט הלמבה היה קצר מהצפוי, לא נותר לנו זמן לחקור אותם באופן יסודי, על אף שנפגשנו עם חבר מועצת הזקנים שלהם. לפי הרושם שקיבלנו, הידע והמנהגים היהודיים שלהם פחותים ממה שסיפרו לנו. אם אי פעם היה להם קשר ליהדות מתברר שהוא כבר מזמן אבד. אולם היינו רוצים לחזור לשם בהזדמנות אחרת ולהמשיך את חקירתנו.

כפיצוי על טיסת הלילה שהפסדנו לדרום אפריקה הרווחנו ערב נוסף של הכנסת אורחים חמה ובישול מעולה בביתו של צבי. הבשר ששחטנו מוקדם יותר עדיין לא היה מוכן לשימוש, אבל הבאנו לו מתנה מהחווה: כבד אנטיילופה טרי ואותו צלינו ואכלנו לארוחת הערב. כבד האנטיילופה הקצוץ שצבי מכין הוא פשוט מעדן גורמה.

וזו תמונת הסיום הבלתי נשכחת שתמיד תלווה אותנו: שלושה יהודים יושבים מתחת לרקיע אפריקני זרוע כוכבים ומטיבים את ליבם במנה כשרה של כבד אנטיילופה קצוץ, בעוד שלהקת נמרים וברדלסים נוהמת את ברכת 'המפיל' ברקע.

בקריית יערים היא טלז סטון אין דברים כאלה. ■

הערה: לאנטיילופה סימני כשרות, ועל כן היא חיה כשרה. עם זאת, הואיל ולרוב הקהילות אין מסורת לגביה, לדעת ה'חזון איש' זצ"ל יש להימנע מאכילתה.